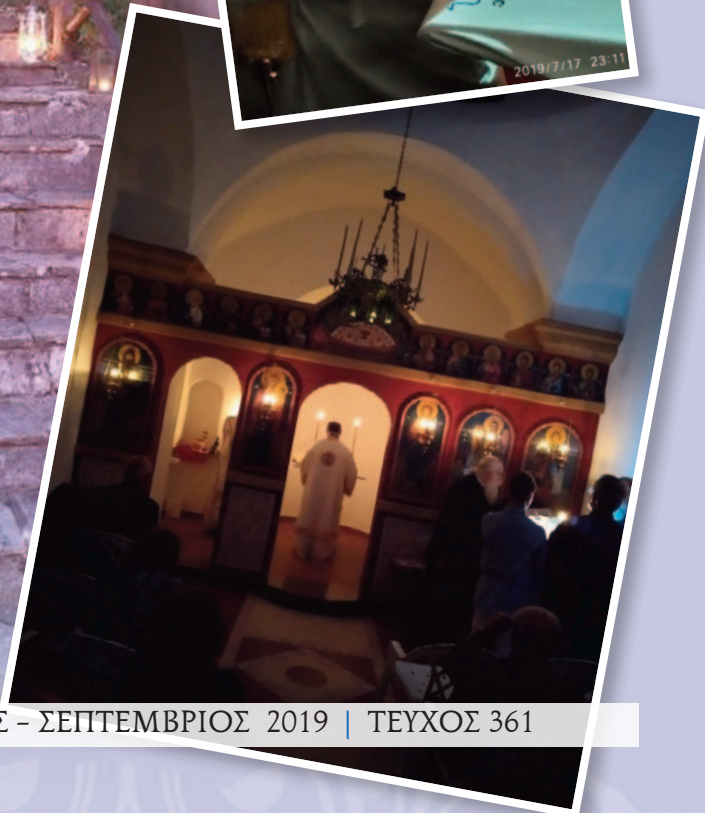

Όσιος ΝΙΚΑΝΩΡ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Τίμος Σταυρός 3

Βίος καὶ Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου
Ἱερομάρτυρος Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ 5

Ἡ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
Σπυλαίου 11

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ρήσεως τοῦ Κυρίου
«ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυ-
τόν» στὴν ἱεραποστολική δραστηριό-
τητα τῆς Γερόντισσας Γαβριλιάς
Παπαγιάννη 13

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Ἀγρυπνία στὸν Ἱ.Ν. Ναὸ Ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἐθνοῖερομάρτυρος Αἰμιλιανοῦ, Μητροπολίτου Γρεβενῶν. Τῆς Θείας Λειτουργίας προεξῆρχε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γρεβενῶν κ. Δαβίδ, ὁ ὁποῖος καὶ τέλεσε τὸν καθαγιασμό τῆς Ἁγίας Τραπέζης (ἀκολουθία ἐπὶ σαλευθείσης τραπέζης).

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ:

Ἀπὸ τὸν ἐορτασμό τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὰ Γρεβενά.

Ὁσιος
ΝΙΚΑΝΩΡ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γρεβενῶν
51100 Γρεβενά
www.imgre.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Μητροπολίτης Γρεβενῶν
κ. ΔΑΒΙΔ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Γραφικὲς Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 23970 23313
Fax: 23970 21754
E-mail: graphics.melissa@gmail.com

Ὁ «ΟΣΙΟΣ ΝΙΚΑΝΩΡ» διανέμεται καὶ ἀποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση μέρους τῶν ἐξόδων γίνονται δεκτὲς οικονομικὲς προσφορὲς στὴ διεύθυνση:
Ἱ. Μητρόπολις Γρεβενῶν (γιὰ τὸ περιοδικό)
51100 ΓΡΕΒΕΝΑ
Τηλ. 24620 22404 Fax 2462083717
E-mail ieramitropoligrevenon@gmail.com
ἢ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 331/618949-03

Ο ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Ὁ μῆνας Σεπτέμβριος γιά τόν ὀρθόδοξο χριστιανικό κόσμο εἶναι ὁ «χρόνος» τοῦ Σταυροῦ. Ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία, τελώντας τήν ἑορτή τῆς Παγκοσμίου Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου καί Ζωοποιοῦ Σταυροῦ, καλεῖ τά μέλη της νά προσκυνήσουν εὐλαβικά, ἀλλά καί νά ἀναγνωρίσουν τή Χάρη πού ἀπορρέει ἀπό τόν Σταυρό τοῦ Κυρίου καί ἀρδεύει τήν Οἰκουμένη, χαριτώνοντας ὀλόκληρο τό γένος τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπίκαιρο. Λοιπόν, πάντοτε τό νόημα τῆς ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ, διδακτικό καί σωτήριο! Γι' αὐτό καί ἡ δῆλωση τοῦ ἀποστόλου Παύλου

πρός τούς Κορινθίους «οὐ ἔκρινα τοῦ εἰδέ-
ναι τί ἐν ὑμῖν εἶ μί
Ἰησοῦν Χριστόν, καί τοῦτον ἐσταυρω-
μένον...» (Α' Κορ. 2,2), εἶχε τή σημασία καί τό βάθος της. Περισσότερο, ὅμως, στήν ἐποχή μας ἔχει τήν ἐφαρμογή της! Τό γιατί εἶναι πολύ ἀπλό.

Καμμία ἄλλη ἐποχή δέν εἶχε «ἐμφορευθεῖ» τόσο πολύ τίς ιδέες! Καμμία ἄλλη ἐποχή δέν εἶχε πιστέψει τόσο πολύ στόν ἄνθρωπο! Σέ καμμία ἄλλη ἐποχή δέν ἐπικρατοῦσε τόσο σύγχυση καί ἀγωνία, τόσο ἄγχος καί τέτοια ματαιοδοξία ἀποχριστιανοποιήσεως τῶν πάντων, ὥστε τά πάντα νά σημαδεύονται ἀπό ρευστότητα καί ἀβεβαιότητα.

Ἡ αὐτάρκεια καί ἡ αὐτοτέλεια τοῦ ἀνθρώπου πού θέλει νά «κτίσει» ἕνα ἄθρησκο Κράτος μέ

ὄλες τίς συνέπειες τοῦ ἐγχειρήματος, μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ -κι ἔτσι εἶναι στήν οὐσία της- ὡς νέα πτώση τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Εἶτε εἶναι Ἡγέτης εἶτε ἀπλός πολίτης.

Ἀλήθεια, γιατί ὁ ἄνθρωπος σήμερα πιστεύει καί ἀναπαύεται στά δημιουργήματά του, στόν πολιτισμό, στά ἐπιτεύγματά του, καί ὄχι στόν Θεό; Τότε πῶς ἡ ψυχή του νά μὴν ἔχει τά γνωρίσματα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τῆς Βαβέλ; Δημιουργοῦσαν καί τότε, ἀλλά χωρίς ὄραμα, δίχως σκοπό! Μιλοῦσαν, ἀλλά δέν εἶχαν «λόγο» ἐπαφῆς καί κοινωνίας! Εἶχαν «ὄνομα» καί «παρουσία» στήν γῆ, ἀλλ' ὅμως ἦταν «νεκροί»!

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος στηρίζεται σ' ἕνα παρελθόν πού εἶναι ζυμωμένο μέ τό λάθος τῆς πτώσεως, ὅταν ζεῖ σ' ἕνα μέλλον γεμάτο ἀβεβαιότητα, ἔχει ἀνάγκη ἀπό Φῶς! Ἐχει ἀνάγκη ἀπό Θεό!

Ὁ προφῆτης Δαυὶδ μέσα ἀπό γλαφυρή εἰκόνα παρουσιάζει τήν «τάση» τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καί τήν «ἔντασή» της γιά μία ζωτική κοινωνία μέ τό Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ: «Μέ δίψα μεγάλη στράφηκε ἡ ψυχή μου πρὸς Σέ-
να τόν μόνο ζωντανό, πραγματικό Θεό. Πότε, λοιπόν, θά ἔθρῳ καί θά δῶ τόν ἱερό τόπο τῆς παρουσίας Σου τοῦ Θεοῦ μου; Ἄφθονα ἔρρευσαν τά δάκρυά μου καί ἔγιναν γιά μένα τό καθημερινό φαγητό μου μέρα καί

νύχτα, γιατί οί ἐχθροί μου μου ἔλεγαν κάθε μέρα· πού εἶναι ὁ Θεός σου;» (Ψαλμ. 41, 3-4).

Ὁ Θεός ἔπλασε τόν ἄνθρωπο γιά τόν ἑαυτό Του καί μ' Ἐκείνον μοναχά γεμίζει ὁ ἄνθρωπος τό «εἶναι» του. Ἡ ἀνθρώπινη ὕπαρξη δέν μπορεῖ νά μείνει ἄδεια! Εἶναι νόμος τῆς φύσεως τό ν' ἀποστρέφεται τό κενό! Ἄν δέν γεμίσει μέ Θεό, ἂν δέν πλημμυρίσει ἀπό ἀγάπη, θά κατακλυσθεῖ ἀπό τόν διάβολο καί τά «ἔργα» του.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δέν χορταίνει μέ τό ψέμα καί τήν ἀπάτη. Γι' αὐτό πρέπει ἐναγώνια νά προσπαθεῖ, ὥστε ὁ «κόσμος» μέσα στόν ὁποῖο ζεῖ νά μὴν εἶναι ψεύτικος κι ἀπατηλός. Ἄραγε ἡ φιλοσοφία, πού τέρπει τόν ἀνθρώπινο νοῦ, τόν γαληνεύει; Ὁ πολιτισμός πού τρέφει τόν ἐγωισμό του, τόν λυτρώνει; Γι' αὐτό τόν λόγο τό μήνυμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου στούς Κορινθίους εἶναι διαχρονικό.

Ὁ Παῦλος ἀπευθύνεται σέ κάθε ἄνθρωπο: «Γιατί σκοπός μου δέν ἦταν νά γνωρίσετε κάτι ἄλλο, παρά μόνον τόν Ἰησοῦ Χριστό, καί μάλιστα σταυρωμένο».

Κάποιος νεώτερος ἅγιος πούλπησε ὅλα τά ὑπάρχοντα καί τή βιβλιοθήκη του καί ὅσα χρήματα πῆρε καί τά ἔδωσε στούς φτωχοῦς. Ἐμένα μου ἀρκεῖ, εἶπε ὁ Σταυρός, τό μοναδικό «βιβλίο». Αὐτός εἶναι ἡ μελέτη μου, ὁ φωτισμός μου, τό στήριγμά μου. Ἄλλος εἶπε πώς, ἂν μπορούσε κάποιος νά γράφει τήν Ἱστορία τῶν ἀνθρώπων σ' ἓνα μόνο βιβλίο καί τό βιβλίο αὐτό τό συνοψίσει κατόπιν σέ μία μόνο σελίδα καί τή σελίδα αὐτή σέ δυό μόνο λέξεις, οἱ λέξεις αὐτές θά ἦταν: Χριστός Ἐσταυρωμένος!...

Ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ φανέρωση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο. Στόν Σταυρό ὁ Θεάνθρωπος γέρνει τό κεφάλι Του γεμάτος ἀγάπη γιά τόν ἄνθρωπο. Κρατιέται ἐπάνω του ὄχι μέ τά καρφιά, ἀλλά μέ τά «σχοινιά» τῆς ἀγάπης Του!

Πάνω ἀπό τίς ἀνθρώπινες πλάνες καί διαμάχες, πάνω ἀπό τίς κακίες καί τούς ἐγωισμούς, τά μίση καί τά πάθη βρίσκεται τό μοναδικό «ἔπος» τῆς Ἀγάπης, ὁ Σταυρωμένος Θεός-Λόγος. Αὐτός δέν ἀλλάζει, δέν πέφτει, δέν περνᾶ, δέν ἀπατᾶ, ἐνῶ ὅλα περνοῦν, ὅλα ἀπατοῦν, ὅλα ἀπογοπετεύουν.

Ἡ ἀλήθεια, ἡ δύναμη, ἡ γαλήνη, ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ, μ' ἓνα λόγο βασιλεύει αἰώνια: Δυστυχησμένοι εἶναι οἱ λαοί πού τρέφονται μέ τήν ματαιότητα καί τή φθορά τοῦ Θανάτου, ἐνῶ ὑπάρχει ὁ Ζωοποιός Σταυρός τοῦ Χριστοῦ ὡς δύναμη καί δυνατότητα ζωῆς καί μάλιστα ζωῆς ἀτελεύτητης. Εὐλογημένοι εἶναι ἐκεῖνοι πού πορεύονται μέ τόν Σταυρό τους κάτω ἀπό τό βλέμμα καί τήν εὐλογία τοῦ Ἐσταυρωμένου.

Ἀπό τό Σταυρό τοῦ Κυρίου ἀκούσθηκε ἡ σάλπιγγα τῆς νίκης κατά τοῦ θανάτου. Στόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ «κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος» (Α΄ Κορ. 15,54). Ποιός, ἀλήθεια, ἐνῶ γνωρίζει τήν εὐεργετική δύναμη τοῦ Σταυροῦ, θά τολμήσει νά ὑβρίσει τό μέσο τῆς σωτηρίας του; Γι' αὐτό ἐπιβάλλεται, παρά τήν ἀναξιότητά μας, οἱ χριστιανοί νά ὑψώνουμε τά χέρια πρὸς τόν Ἐσταυρωμένο σέ σχῆμα σταυροῦ καί νά ἐπικαλούμαστε τήν χάρη τοῦ Σταυροῦ Του. «Σταυρέ τοῦ Χριστοῦ σώσον ἡμᾶς τῆ δυνάμει Σου».

Βίος καὶ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ

Ἡμνήμη του
τιμᾶται στὶς 24 Αὐγούστου

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μας, ἦταν καὶ πρέπει νὰ εἶναι, πάντοτε φειδωλή, προσεκτικὴ πολὺ, σε ἀπονομὴ τιμητικῶν τίτλων, ἀκόμη καὶ στοὺς Ἁγίους.

Τὸν τίτλο τοῦ Ἱσαποστόλου σὲ ἐλαχίστους Ἁγίους

τὸν ἀπένειμε. Ἱσαπόστολος σημαίνει: ἴσος μὲ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, Ἀπόστολος δηλαδῆ.

Φαντασθεῖτε πόσο βαρὺς εἶναι ὁ τίτλος. Δόθηκε μόνον σὲ ὅσους ἢ ὅσες ὠδήγησαν λαοὺς καὶ ἔθνη ἀπὸ τὰ σκοτὴ τῆς εἰδωλολατρείας στὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Νίνα ἡ Ἱσαπόστολος: ἐφώτισε τοὺς Γεωργιανούς. Γρηγόριος ὁ Ἱσαπόστολος: ἐφώτισε τοὺς Ἀρμενίους. Φρουμέντιος ὁ Ἱσαπόστολος: ἐφώτισε τοὺς Αἰθίοπες. Ὀλγα ἡ Ἱσαπόστολος: ἐφώτισε τοὺς Ῥώσους. Μεθόδιος καὶ Κύριλλος οἱ Ἱσαπόστολοι: ἐφώτισαν τοὺς Σλάβους καὶ ἐλάχιστοι ἄλλοι.

Οἱ αἰῶνες πέρασαν. Φθάνουμε στὰ ζοφερὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Κανεὶς Ἱσαπόστολος. Ἐκτός ἐνός. Τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Ποιὸ ἔθνος ἐφώτισε; Τὸ γένος τῶν Ῥωμηῶν. Τοὺς σκλαβωμένους. Τοὺς ἐγκαταλελειμένους. Τοὺς κατατρεγμένους.

Ἀρχιμ. ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΚΑΝΕΛΛΟΥ

Προσέφερε τόσα πολλὰ στὸ Γένος μας ποὺ δικαίως ἡ Ἐκκλησία τὸν ὠνόμασε Ἱσαπόστολο. Εἶναι ὁ μόνος ποὺ φέρει αὐτὸ τὸν ἐπίζηλο τίτλο καθ' ὅλην τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρὶν. Μέχρι

σήμερα ἄλλος δὲν φάνηκε καὶ -φοβοῦμαι- δὲν πρόκειται νὰ φανῆ ποτέ πιά.

Ὁ βίος τοῦ ὑπῆρξε περιπετειώδης καὶ μεγαλειώδης. Τόμοι πολλοὶ πρέπει νὰ γραφθοῦν γιὰ νὰ εἶναι πλήρης. Καὶ πάλι θὰ μᾶ διαφεύγει κάτι: ἡ ἱερὴ φλόγα ποὺ ἔκαιγε στὰ στήθη του. Ἀπὸ πολυθρόνες καὶ ἀπὸ γραφεῖα βίος τέτοιου ἐκρηκτικοῦ Ἁγίου δὲν γράφεται.

Γιὰ αὐτὸ οἱ περισσότεροι ποὺ ἔγραψαν γιὰ αὐτόν, παρενόησαν ἐντελῶς τοὺς σκοποὺς καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου. Ὁ καθένας ἀναλόγως μὲ τὴν κοσμοθεωρία τοῦ ἔγραψε καὶ τὶς ἀνοησίες του.

Οἱ ἀριστεροὶ ἔγραψαν ὅτι εἶναι ἐπαναστάτης, οἱ δεξιοὶ ὅτι εἶναι ἐθνεγέρτης. Οἱ ἑλληνολάτρες ὅτι ἦταν ὁ γνήσιος Ἑλληνας ποὺ γκρέμιζε ἐκκλησίες καὶ ἔχτιζε σχολεῖα, οἱ δημοτικιστές ὅτι ἦταν λαϊκὸς μπροστάρης στὴν γλώσσα, οἱ δάσκαλοι ὅτι ἦταν κήρυκας τῆς μόρφωσης, οἱ διαφωτιστές ὅτι ἦταν σκο-

ταδιστής, οί σκοταδιστές ότι ήταν πράκτορας τών Ρώσων και άλλα φαιδρά.

Ἐλάχιστοι ἔγραψαν γιά τόν Ἅγιο μας ό,τι ἔπρεπε νά γράψουν. Αυτό πού ήταν. Ἦταν ἱσαπόστολος. Ἐνας ταπεινός μοναχός, μέ βαθειά πίστη και μέ θείο φωτισμό. Μέ αγιότητα βίου και αγάπη γιά τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Μέ μεγάλη μόρφωση γιά τήν ἐποχή του αλλά και μέ ἀπέραντη ταπεινώση. Τί ξέρουν οί κοσμικοί συγγραφείς γιά ταπεινώση, πίστη, ἐλπίδα, αγάπη, φιλοπτωχεία, ἀκτημοσύνη, ἀγνότητα, παρθενία, φωτισμό, ἔλλαμψη, αγιότητα, θέωση; Αὐτά εἶναι ἱερογλυφικά γιά αὐτούς. Και τὰ ἀντιπαρέρχονται ὡς ἀνύπαρκα. Ἦσαν ὅμως ὅλα μέσα στήν καρδιά τοῦ Ἁγίου ἀνδρός. Και αὐτά και τόσα ἄλλα... Ἀγάπη πρὸς τήν Ἐκκλησία, ἀγωνία γιά τήν σωτηρία του, ζήλος γιά τήν σωτηρία τών ἀδελφών.

Ἄλλα ὅσα συγκροτοῦν τήν μορφή ἐνός Ἰσαποστόλου.

Και κάτι ἀκόμη:

Ὡς Ἰσαπόστολος ἀνήκει σέ ὅλο τὸ γένος τών Ρωμιῶν. Ἄρα ἀνήκει σέ ὅλη τήν Ἑλληνική Χερσόνησο, τήν ἀκρίτως λεγομένη Βαλκανική. Τὸν περιλαμβάνουμε ἐδῶ, στοὺς Ἁγίους τῆς Εὐρυτανίας, γιά δύο κυρίως λόγους:

α) Τὸ χωριὸ πού γεννήθηκε, ἀνῆκε τότε στὸν Καζὰ τοῦ Καρπενησίου.

β) Ἡ περιοχή πού συμβατικῶς ὀνομάζεται σήμερα Εὐρυτανία, ἐδέχθη πλοσυσιπάροχα τὸν σπόρο τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἁγίου. Εὐλόγηθηκε μέ τήν παρουσία του. Εἶδε τὰ θαύματά του. Μοναστήρι Προουσσῶ, Μοναστήρι Τατάρνας, Κυπαρίσσι Πρασιάς και τόσα ἄλλα χωριά και μοναστηράκια διηγοῦνται μέχρι σήμερα μετ' ἐγκραυχίσεως πολλῆς: ἀπὸ δῶ πέρασεν ὁ πατρο-Κοσμᾶς.

Πολλοί σπουδαίοι ἄνδρες ἔδρασαν στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια. Ὅλοι ὅμως λησμονήθηκαν ἀπὸ τὸν λαό. Τοὺς μαθαίνουμε ἀπὸ τὰ βιβλία και τίς μελέτες τών ἱστορικῶν.

Μόνον ἡ προσωπικότητα τοῦ πατρο-Κοσμᾶ ἔμεινε ἀνεξίτηλα χαραγμένη στήν μνήμη τοῦ λαοῦ. Ἄν κανεὶς περάση σέ χωριό, πού ἔστω και γιά λίγο παρέμεινεν ὁ Ἅγιος, θὰ ἀκούση διηγήσεις ὀλοζώντανες γιά τὸ τί ἔκαμε, τί ἐκήρυξε, τί προφήτεψε, πῶς ἐθαυματούργησεν.

Ἄλλὰ τὰ τοῦ Ἁγίου Πατρός, δὲν τελειώνουν ποτέ.

Ἄς ἀσχοληθοῦμε διὰ βραχέων μέ τὸν βίο του.

Γεννήθηκε στὸ Μέγα Δένδρο Ἀποκούρου, στὸ χωριό, πού πολλὰ χρόνια πρὶν, εἶχε γεννηθῆ και ὁ Ἅγιος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός. Εἶναι μερικὰ χωριά, ἀπὸ τὸν Θεὸ εὐλογημένα πού τὸ νταμάρι τοὺς βγάξει μεγάλους ἀνθρώπους. Ἐνα τέτοιο ἦταν και τὸ Μεγάλο Δένδρο, τὸ χωριουδάκι τῶν εἰκοσι σπιτιῶν.

Εἶχε γονεὶς εὐσεβεῖς, πού τὸν ἀνέθρεψαν ἐν παιδείᾳ και νουθεσίᾳ Κυρίου. Ὁ ἀδελφός του ἐγένετο και αὐτὸς ἱερομόναχος ὀνομασθεὶς Χρῦσανθος, διδάσκαλος σέ σχολεῖα και εὐλαβέστατος κληρικός.

Στὴν πατρίδα του ἔμαθε τὰ πρῶτα ἱερὰ Γράμματα. Τὰ ἄνωθεν τὰ ἔμαθε κοντὰ σέ κάποιον Ἱεροδιάκονο ὀνόματι Ἀνανία. Θέλοντας ὅμως νά μάθῃ περισσότερα, ἀναχωρεῖ γιά τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐκεῖ πρὶν λίγα μόλις χρόνια εἶχεν ἰδρυθῆ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἡ περίφημος Ἀθωνιὰς Σχολή. Ἐνα ὀλόκληρο πανεπιστήμιο στὰ ὄρια τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου. Ἀκόμη χάσκουν τὰ ἐρείπια τῆς μέσα στὸ πυκνὸ δάσος πού τὴν περιβάλλει και πού τὴν ἔπνιξε. Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν Ἱερὰν Ἐπιστήμην τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ και τὰ θύραθεν μαθήματα: φιλοσοφία, ῥητορική, μαθηματικά κ.τ.λ.

Εἶχε διδασκάλους, τοὺς σοφωτάτους Παναγιώτη τὸν Παλαμᾶ, Εὐγένιο τὸν Βούλγαρη, και ἄλλους. Τότε ἦταν ἀκόμη λαϊκός, και ὀνομαζόταν Κωνσταντῖνος. Σέ τίποτε ὅμως δὲν διέφερε ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ ζωή, ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, παρὰ μόνον στὸ

σχῆμα. Δὲν ἄργησε νὰ ἔλθῃ ἡ παρακμὴ τῆς Σχολῆς. Ἐριδες, διενέξεις, ἀστοχίες τὴν διέλυσαν. Ἄλλῃ μίᾳ θλιβερῇ σελίδᾳ τοῦ Γένου μας. Ἡ διχόνοια ἡ δολερή, ἔκαμε τὸ ἀπίσιον ἔργον τῆς.

Φεύγει καὶ ἔρχεται στὴν Μονὴ Φιλοθέου. Ὑπετάγη στοὺς προϊσταμένους τῆς Μονῆς, ἐδοκιμάσθη κατὰ τὸ σύνηθες καὶ τὸ πρέπον καὶ ἐκάρη μοναχός. Κατὰ τὴν κουρά του ἔλαβε τὸ ὄνομα Κοσμᾶς κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος σὲ μερικά μοναστήρια νὰ δίδουν ὄνομα τὸ ὁποῖον νὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἴδιο γράμμα πὺ ἀρχίζει καὶ τὸ ὄνομα τὸ κοσμικόν. Ἔτσι καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἔγινε Κοσμᾶς. Ὑπετάσσετο μὲ πολλὴν προθυμία καὶ ζοῦσε μὲ πολλὴν ἀσκησιμὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ταπείνωσιμὴν. Ἀργότερα ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ κατόπιν πρεσβύτερος-ιερομόναχος, ὅπως συνήθως λέγονται οἱ καλογεροπαπάδες.

Τὸ Γένος κινδύνευε τὸν ἔσχατο κίνδυνον. Ἀπὸ τὴν μίᾳ οἱ Τούρκοι, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ὁ διαφωτισμός, ὁ ἄθεος διαφωτισμός τῆς Γαλλίας. Ἡ πίστις διαρκῶς ὑποχωροῦσε. Τὸ Ἰσλάμ ἐν θριάμβῳ. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἠφανίζετο. Ἐπαρχίες ὀλόκληρες εἶχαν ξεχάσει τὰ ῥωμέϊκα καὶ μιλοῦσαν ἄλλες τούρκικα, ἄλλες σλάβικα, ἄλλες ἀρβανίτικα, ἄλλες βλάχικα.

Ἦσαν καὶ οἱ ξένες προπαγάνδες. Παπικοὶ μισσιονάριοι, λουθηροκαλβίνοι ψευδοϊεραπόστολοι ἐκμεταλλεόμενοι τὴν φτώχεια τοῦ λαοῦ, ἔμπηγαν τὰ γαμψὰ καὶ μολυσμένα νύχια τους στὶς ἀχραντες καὶ ἀμίαντες σάρκες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀντελήφθη ὁ Ἅγιος τὸν κίνδυνον. Τὰ ἀπαισιόδοξα μηνύματα ἔφθαναν καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος. Τὰ συνέλαβε. Ἐπρεπε νὰ διακόψῃ τὴν ἀσκησιμὴν στὴν Μονή. Τὸν περίμενε τὸ Γένος του, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Μόρφωσιμὴ εἶχε ἀποκτήσει πολλήν, ἀρετὴς δυσκατόρθωτες γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶχε, ταπείνωσιμὴν διέθετε δυσθεώρητη, ζῆλος ἐνθεος ἔκαιγε στὴν καρδιά του.

Ἔλαβε τὴν εὐχή τῶν πατέρων τῆς Μονῆς. Πῆρε τὸ ῥαβδί καὶ τὸν τορβὰ του καὶ ξεκίνησε. Ξεκίνησε ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Ὡς ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας ἤξευρε ὅτι ἂν δὲν λάβῃ τὴν εὐλογία τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας θὰ ἐκοπίαζε εἰς μάτην. Τὸ ἔργο του δὲν θὰ εἶχε καρποφορία. Μεταβαίνει λοιπὸν στὸ Φανάρι καὶ συναντᾷ τὸν Πατριάρχην τοῦ Γένους. Πατριάρχης τότε ἦταν ὁ Σεραφεῖμ. Συζήτησε μαζί του γιὰ τὴν κατάστασιμὴν τοῦ Γένους. Συγκινήθηκε ὁ Πατριάρχης. Συμφώνησε ἀπολύτως. Ἔδωσε τὴν εὐχή του καὶ μάλιστα ἐγγράφως. Ὅπου κι ἂν πάῃ νὰ τὸν δέχονται ὡς γνήσιον κήρυκα τοῦ Ευαγγελίου. Στον κόρφο του ὁ Ἅγιος κρύβει τὸ Πατριαρχικὸν γράμμα πρὸς τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τῆς δικαιοδοσίας του.

Ἀρχίζει τὸν εὐαγγελισμὸν τῶν πιστῶν ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Βασιλεούσης. Ὑπῆρχαν τότε ἑκατοντάδες χωριά, ἀμιγῶς Χριστιανικά, γύρω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θράκης.

Κατόπιν κατέβηκε πρὸς τὰ μέρη τῆς καταγωγῆς του. Κήρυξε στὰ Κράββαρα (ὄρεινὴ Ναυπακτία), στὸ Μεσολόγγι, στὸ Βραχῶρι (Αγρίνιο). Ὁ Πατριάρχης ἄλλαξε. Εἶναι ἡ ζοφερὴ ἐποχὴ τῶν συχῶν ἀλλαξοπατριαρχειῶν. Ὁ Σουλτάνος, ἤθελε χρήματα, πολλὰ χρήματα. Καὶ ὄχι μόνον αὐτός. Ὅλοι. Ἀπὸ τὸν μεγάλο Βεζύρη ἕως καὶ τὸν τελευταῖον αὐλικόν. Ὅλοι ἤθελαν μπαξίσι. Ὅσο τακτικότερα ἄλλαξε Πατριάρχης τόσο πιὸ πολλὰ χρήματα ἔμπαιναν στὴν τρύπια του τσέπη. Γιὰ αὐτὸ καὶ κάθε λίγο εἶχαμε ἄλλον Πατριάρχην. Γιὰ αὐτὸ καὶ τὸ ἴδιο πρόσωπον πατριάρχευε δύο καὶ τρεῖς ἢ καὶ περισσότερες φορές. Γιὰ αὐτὸ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἦταν πάντα καταχρεωμένον καὶ πνιγόνταν ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν Ἑβραίων τοκογλύφων.

Νέος Πατριάρχης ἦταν ὁ Σωφρόνιος. Ζήτησε καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἄδεια. Τὴν ἔλαβε. Μὲ αὐτὴν κατέρχεται καὶ κηρύττει στὰ Δωδεκάνησα. Ἀνέρχεται στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ

ὁποῖο καὶ περιώδευσε ὅλο. Φθάνει, κηρύσ-
σων καθ' ὁδόν, στὴν Θεσσαλονίκη, στὴν
Βέρροια καὶ σὲ ὀλόκληρη τὴν Μακεδονία.
Ἐφθασε μέχρι τὴν Χειμάρρα τῆς Ἡπείρου.
Κατέβηκε στὴν Ἀκαρνανία καὶ Αἰτωλία,
μετὰ στὴν Πρέβεζα καὶ τὴν Ἄρτα, στὴν Δευ-
κάδα καὶ τὴν Κεφαλληνία. Κατόπιν ἐπεσκέ-
φθη στὴν Ζάκυνθο καὶ τὴν Κέρκυρα. Τέλος
ἔφθασε καὶ στὴν Ἀλβανία ὅπου τὸ πλεῖστον
τῶν Ἀλβανῶν Χριστιανῶν εἶχαν ἀλλαξοπι-
στήσει, οἱ δὲ Ῥωμηοὶ Χριστιανοί, εἶχαν ξε-
χάσει τὴν γλῶσσα τους καὶ μιλοῦσαν Ἀρβα-
νίτικα. Ἐκεῖ καὶ ἐμαρτύρησε. Ἀλλὰ περὶ τού-
του ἀργότερα.

Ὅπου καὶ ἂν πῆγαινε γινόταν μεγάλη σύ-
ναξις τῶν Χριστιανῶν. Ἄκουαν μὲ τὸ στόμα
ἀνοιχτό, μὲ ἡσυχία ἀπόλυτη, μὲ κατάνυξη
καὶ δάκρυα τὸ ἀπλό καὶ γλυκὺ κήρυγμα τοῦ
Ἁγίου. Ἡ διδασκαλία ἠκολοθεῖτο ἀπὸ
πλεῖστα ὅσα θαύματα τῶν ὁποίων καὶ μόνη
ἢ ἀπαριθμησις εἶναι ἀκατόρθωτη. Τοὺς μι-
λοῦσε γιὰ τὸν Χριστό, γιὰ τὴν ψυχὴ, γιὰ τὸ
ποθούμενο ποῦ ἦταν ἢ λευτεριά, προφῆτευσ
γιὰ τὰ ὅσα ἔμελλε νὰ συμβοῦν. Καὶ ὅπως τὰ
προεῖπε ἔτσι καὶ ἔγιναν.

Κατὰ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐξημέρωσε καρ-
διᾶς ἐξαγριωμένες ἀπὸ τὴν ἀμάθεια, κατε-
πράυνε ληστές, μετέβαλε ἀσπλάγχχνους σὲ
εὐσπλάγχχνους, ἀνευλαβεῖς μεταποίησε σὲ
εὐλαβεῖς καὶ ἐν συντόμῳ ἐφάνη στὴν Ἐκκλη-
σία Χριστοῦ νέος Ἀπόστολος.

Ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν περνοῦσε παραινῶσε
τοὺς χριστιανούς νὰ ιδρύουν σχολεῖα γιὰ νὰ
μαθαίνουν τὰ Ῥωμηόπουλα τὴν Ἑλληνικὴ
Γλῶσσα καὶ τὰ Ἱερά Γράμματα ποῦ ὀδηγοῦν
εἰς εὐσέβειαν.

Παρότρυνε τοὺς Ῥωμηοὺς νὰ ὀμιλοῦν τὴν
γλῶσσα τους. Ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ὅποιος
χάνει τὴν γλῶσσά του, σιγά-σιγά, χάνει καὶ
τὴν πίστη του.

Γιὰ πολλὰ χρόνια μετὰ, ἓνας μεγάλος ζύ-
λινος Σταυρός, ποῦ στηνόταν πάντα στὸν
τρόπο ποῦ κήρυττε, ὑπενθῦμιζε τὴν διδα-

σκαλία του καὶ τὰ θαύματά του. Ὁ Ἅγιος
ἔφευγε γιὰ ἄλλους τόπους κινούμενος ὑπὸ
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔμενε ὁμως ὁ Σταυ-
ρός, ἀψευδῆς μάρτυς τῆς ἀγίας διελεύσεώς
του.

Τὸ σπουδαῖον εἶναι τὸ ὅτι ὄχι μόνον οἱ
Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ὀθωμανοί, τιμοῦσαν
ὑπερβολικὰ τὸν Ἅγιο. Τὸν σέβονταν, ὡς Ἄζιζ,
ὡς Ἅγιο. Εἶχε θεραπεύσει πολλοὺς ἀπὸ
αὐτοὺς ἀπὸ ἀνίατες ἀσθένειες. Τὸ ὁμολογεῖ
καὶ ὁ ἴδιος σὲ μία ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν
αὐτάδελφό του Χρῦσανθο ποῦ τότε ἦταν δά-
σκαλος στὴν Νάξο.

Τὸν μισοῦσαν ὁμως θανάσιμα οἱ Ἑβραῖοι.
Ὁ Ἅγιος οὐδέποτε εἶχαν ἐκστομίσει κάτι
ἐναντίον τους. Στὰ κηρύγματά του εἰσχω-
ροῦσαν καὶ κατὰσκοποι, Ῥωμηοὶ πολλὲς φο-
ρές, σταλμένοι ἀπὸ τοὺς κρατοῦντας. Τὸ
γνώριζε αὐτὸ ὁ Ἅγιος καὶ γιὰ αὐτὸ ἦταν προ-
σεκτικὸς. Μιλοῦσε ἀλληγορικὰ καὶ ὁ νοῶν
νοεῖτω. Γιατί τὸν μισοῦσαν λοιπόν; Γιατί
ἐμμέσως τοὺς ἐζημίωνε. Δίδασκε τὸν λαό,
ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ κάνουν παζάρια, οὔτε νὰ
πηγαίνουν σὲ παζάρια καὶ νὰ κάνουν ἀγορα-
πωλησιές κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς. Ἡ
Κυριακὴ, εἶναι ἡμέρα ἀγιασμένη, ἀνήκει
στὸν Κύριο. Οἱ Χριστιανοί, πρέπει νὰ πηγαί-
νουν στὴν Ἐκκλησία καὶ ὄχι στὰ παζάρια.
Καὶ μετὰ τὴν Ἐκκλησία νὰ προσεύχονται, νὰ
διαβάζουν βιβλία πνευματικά.

Οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν φανατικοὶ τηρητῆς τῆς
ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Οὔτε φωτιά δὲν ἀνα-
βαν. Εἶχαν πείσει τοὺς Τούρκους – μὲ χρῆμα
ἄφθονο βέβαια – νὰ γίνονται τὰ παζάρια τὴν
Κυριακὴ. Τοὺς Τούρκους δὲν τοὺς ἐνοιαζε καὶ
πολύ. Αὐτοὶ σὰν ἀργία εἶχαν τὴν Παρα-
σκευὴ. Οἱ Χριστιανοί, δυναστεύομενοι δὲν
εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ ἀντιδράσουν.
Ἦσαν τὰ θύματα. Θὰ μπορούσαν τὰ παζά-
ρια νὰ γίνονται σὲ ἄλλη μέρα τῆς ἐβδομάδος,
ἀλλὰ τότε οἱ Χριστιανοί, ἐργάζονταν. Καὶ
ποιὸς θὰ τοὺς ἄρμεγε; Τὰ παζάρια ἦσαν τότε
ἀπαραίτητα. Ἐκεῖ εὕρισκες ἀπὸ βελόνι μέ-

χρι κανόνι, πού λέει ο λόγος. Έμπορικά καταστήματα δέν υπήρχαν. Το εμπόριο γινόταν σχεδόν αποκλειστικά στα παζάρια. Καλούσε λοιπόν ο Άγιος σέ παθητική αντίσταση τούς Χριστιανούς. Αύτοι ήσαν οί περισσότεροι. Δέν ήτο δυνατόν, μία μικρή μειονότητας πού ήσαν οί Εβραίοι νά επιβάλλουν τίς θελήσεις των. Τά παζάρια έπρεπε νά γίνονται τά Σάββατα.

Είται προτιμότερο νά πατήσης τίγρη στα νύχια, πα-

ρά Έβραίο στο συμφέρον. Αυτό τó συμφέρον τούς είχε μεταβάλλει σέ δυνάστες. Όλοι οί Ρωμηοί, ακόμη και τó Πατριαρχείο, στέναζαν από τήν τοκογλυφία τους.

Έπρεπε λοιπόν, νά φύγη ó Άγιος από τήν μέση. Μά πώς όμως; Η κατηγορία ότι κήρυττε νά γίνονται τά παζάρια τó Σάββατο δέν θά έπιανε. Και άν έπιανε δέν θά ώδηγούσε σέ θάνατο τόν Άγιο. Χρειάζονταν νά βρούν γερό πάτημα. Καί δέν άργησαν νά τó βρούν. Μαϊστορες στήν συκοφαντία, από τά χρόνια τού Χριστού μας. Διέδωσαν ότι ó Άγιος ήταν πράκτορας τής Μοσχοβίας, τής Ρωσσίας δηλαδή. Αυτό θά έπιανε έστω και άν δέν υπήρχε ίχνος άληθείας. Οί Τουρκοί φοβούνταν τούς Ρώσους, όπως ó διάβολος φοβάται τó λιβάδι. Οί άλλεπάλληλοι Ρωσοτουρκοί πόλεμοι κατέληγαν πάντα με νίκη τών Ρώσων. Τó μάτι τού Τσάρου ήταν πάντα στραμμένο στήν Κωνσταντινούπολη, στό Αίγαίο, στήν Μεσόγειο. Κάθε λοιπόν αναφορά στους Ρώσους, θεωρούνταν προδοσία κατά της Υψηλής Πύλης. Οί αναφορές τών κατασκόπων ήταν αρνητικές. Απεδείχθη ότι ή κατηγορία ήταν ψευδής, και έτσι έπεσε στο κενό. Αλλά δέν απέλιπστηκαν.

Όταν δέν πιάνει ή συκοφαντία πιάνει ó παράς. Έδωροδόκησαν (παληά ή τέχνη και πάντοτε έπιτυχής), τον Κούρτ Πασά. Κούρτ στα τούρκικα σημαίνει λύκος και λύκος ήταν. Με δόλο συνέλαβε τόν Άγιο. Σύντομες οί διαδικασίες. Οί επτά δήμιοι τού άνέγνω-

σαν τήν καταδικαστική άπόφαση τού Πασά: Θάνατον στήν άγχώνη. Κρεμάλα. Αίτιο: Ήταν προδοτής, άγνώμων στήν εϋσπλαγχνία τού Σουλτάνου.

Τόλμησε νά σηκώση τó κεφάλι κατά τού άθέντη του.

Ό Άγιος έδέχθη με πολλή χαρά τήν άπόφαση, καιτόι ήξερε ότι ήταν κατασκευασμένη. Άλλωστε αυτό δέν ποθούσε πάντοτε; Νά σφραγίση με τó αίμά του τήν διδαχή του.

Τó περίμενε πάντα. Για αυτό μόλις άκουσε τήν καταδίκη του γονάτισε και προσευχήθηκε στόν Άγιο Θεό. Τόν εύχαρίστησε και τόν έδόξασε γιατί τόν άξίωσε νά θυσιάση και τήν ζωή του για Αυτόν, τόν όποιον ήγάπησεν ή ψυχή του.

Σηκώθηκε, έστράφη και πρός τά τέσσερα σημεία τού όρίζοντος και εϋλόγησε όλους τούς Χριστιανούς, στα πέρατα τής γής, όσους φυλάσσουν τίς εντολές τού Θεού.

Οί δήμιοι τον έσυραν κοντά σέ ένα γέρικο δένδρο. Έψαξαν και βρήκαν ένα γερό κλωνάρι. Θέλησαν νά δέσουν πισθάγκωνα τά χέρια του. Ό Άγιος ύπεσχήθη ότι δέν πρόκειται νά φέρη αντίσταση. Θα τά κρατεί σταυρωμένα μπροστά στο στήθος του, σαν νά ήταν δεμένα. Τó δέχθηκαν. Τί μπορούσε έξ άλλου νά κάμη ένα άδύναμο γεροντάκι σέ επτά θηρία; Έφεραν τó χοντρό σκοινί. Έκαμαν θηλειά συρόμενη στο ένα άκρο. Ζύγιασαν τó

ἄλλο ἄκρο καὶ τὸ πέταξαν πάνω ἀπὸ τὸ κλω-
νάρι. Πέρασαν τὴν θηλειὰ στὸ λαιμὸ τοῦ
Ἁγίου. Τὴν ἔσφιξαν. Ἐπτὰ ζευγάρια μυώδη
μπράτσα τράβηξαν τὸ σχοινί. Τὸ ἁγιασμένο
σῶμα βρέθηκε μὲ μιᾶς μετέωρο. Ἦλθε τὸ τέ-
λος. Ἡ ψυχὴ του σὰν λευκὸ περιστέρι πέταξε
στὸν οὐρανὸ. Ὁ ἀστὴρ ὁ μέγας καὶ τὸ καύχη-
μα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἔδωσε στὴν
γῆ γιὰ νὰ ἀνατεῖλη στὸν οὐρανὸ.

Μόλις τὸ σῶμα ἔπαψε νὰ κινῆται, οἱ βάρ-
βαροι δῆμιοι τὸ κατέβασαν ἀπὸ τὴν αὐτο-
σχέδια κρεμάλα. Τὸ ξεγύμνωσαν, τοῦ ἔδε-
σαν στὸ λαιμὸ ἓνα βαρὺ λιθάρι καὶ τὸ πέτα-
ξαν στὸ ποτάμι. Καὶ ὅλα αὐτὰ κρυφὰ καὶ ἐν
βίᾳ. Νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ λαός.

Δὲν ἄργησε νὰ τὸ μάθῃ. Πλήθῃ πιστῶν
ἄρχισαν νὰ συρρέουν στὸν τόπο τοῦ μαρτυ-
ρίου. Ἐψαχναν, ἔψαχναν ὅλο τὸ ποτάμι γιὰ
νὰ βροῦν τὸ Ἅγιο Λεῖψανο, ἀλλὰ εἰς μάτην.

Ἐκεῖ κοντὰ, ὑπῆρχεν ἓνα μοναστήρι
ἀφιερωμένο στὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.
Ἐφθασε καὶ σὲ αὐτὸ ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἅγιος
μαρτύρησε καὶ ὅτι τὸ ἅγιο λείψανο δὲν βρι-
σκόταν.

Ἐνας εὐλαβῆς ἱερομόναχος τοῦ Μονα-
στηριοῦ, ὀνομαζόμενος παπα-Μάρκος ἀπε-
φάσισε νὰ ψάξῃ καὶ αὐτός. Ἦταν ἡδῆ ἡ τρίτη
ἡμέρα μετὰ τὸ μαρτύριο. Κατεβαίνει στὸ
ποτάμι, μπαίνει σὲ μία βάρκα, κάνει τὸ ση-
μεῖο τοῦ Σταυροῦ, προσεύχεται καὶ... βλέ-
πει τὸ ἅγιο λείψανο. Πλέει στὸ νερὸ ὄρθιο,
σὰν νὰ εἶναι ζωντανό. Τὸ συστέλλει μὲ
πολλὴν εὐλάβεια, το τυλίγει μὲ τὸ ράσο του
καὶ τὸ ἐνταφιάζει πίσω ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βῆμα
τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς του.

Ὁ τάφος δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ προσκύνημα
τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐνιαίας Ἡπείρου.

Ἀργότερα, ὁ Ἀλῆ Πασάς ὁ Τεπελενλῆς, ὁ
σατράπης τῶν Ἰωαννίνων κατέβαλε μεγάλο
ποσὸ χρημάτων γιὰ νὰ χτισθῇ μεγάλος ναός,
στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου του.

Τί σχέση μποροῦσε νὰ ἔχει ὁ τύραννος
ἐκεῖνος Τουρκαλβανός, μὲ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ;

Τὸν θεωροῦσε ἅγιο ἄνθρωπο καὶ κυρίως
προφήτη. Ὅταν ἀκόμη ἦταν ἄσχημος ληστής,
στὸ Τεπελένι, ὁ Ἅγιος τοῦ προεῖπε ὅτι θα γι-
νόταν πασάς. Καὶ σφηνώθηκε στὸ μυαλὸ
του. Καὶ ὅταν ἔγινε πασάς, βεβαιώθηκε γιὰ
τὸ προφητικὸ του χάρισμα. Καὶ τὸ ξεπλήρω-
σε μὲ τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ ναοῦ. Ὅταν τὸν
ρώτησε ὁ πασάς, ἂν θὰ πάῃ στὴν Πόλη νικη-
τῆς, ὁ Ἅγιος τοῦ ἀπήντησε: Θὰ πᾶς ἀλλὰ μὲ
κόκκινα γένεια. Δὲν ἔζησε γιὰ νὰ δῇ τὴν προ-
φητεία ἐκπληρωμένη. Ἐνας τορβάς μὲ κομ-
μένο καὶ ἀλατισμένο κεφάλι, μὲ τὰ γένεια
κόκκινα, ἔφθασε κάποτε στὴν Πόλη. Ἦταν
τὸ δικό του.

Ἦθλησεν ὁ Ἅγιος στὶς 24 Αὐγούστου τοῦ
1779ου σ.ἔ. Ἀργότερα ἔγινε ἡ ἀνακομιδὴ τῶν
τιμίων καὶ χαριτοβρύτων λειψάνων του.
Ἄπειρα θαύματα ἔχουν γίνῃ ἐκεῖ στὸ Κολι-
κόντασι. Καὶ στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια καὶ
στὰ κατόπιν ζοφερότατα.

Τὸ 1967 τὰ πάντα διελύθησαν. Ἡ διαταγὴ
τοῦ Ἐμβερ Χότζα ἦταν σαφῆς: νὰ μὴν μείνῃ
τίποτε ποῦ νὰ θυμίζῃ θρησκεία. Ἀπεσχημα-
τίστησαν παπαδες, διαλύθησαν μοναστή-
ρια, γκρεμίστηκαν ἐκκλησίες, κἀκηκαν
εἰκόνες, τίποτε δὲν ἔμεινε ὄρθιο. Ἐμειναν
ὅμως τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου ἀκέραια.
Παρηγοριά γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀλβα-
νίας. Παρηγοριά, στὸν ἀβασταχτο πόνο καὶ
φῶς στὸ σκοτάδι. Καὶ ἐνῶ σώθηκαν ἀπὸ τό-
σες περιπέτειες, χάθηκαν στὶς ἡμέρες μας.
Χάθηκαν ἢ ἐκλάπησαν; Ἐκλάπησαν ἢ τὰ
κρύβουν οἱ Ἀλβανοί, σὰν κάποιο διαπραγ-
ματευτικὸ χαρτί;

Ξέρουν τὴν τιμὴ τῆς Ῥωμησοσύνης ὅλης
πρὸς τὸν Ἅγιο καὶ τὴν ἐκμεταλλεύονται. Μὲ
τὸν πιὸ ἀνίερο τρόπο. Θὰ δοθοῦν κάποτε
στὴν ταλαίπωρῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀλβανίας;

Ὁ χρόνος θὰ δεῖξῃ, καὶ ὁ Ἅγιος πάλιν θὰ
θαυματοουργήσῃ.

Ἀρχιμ. Δοσιθέου Κανέλλου: Οἱ Ἅγιοί μας.

Ἰ. Μ. Τατάρνης Εὐρυτανίας, ἔκδοσις γ',

σελ.123-1372

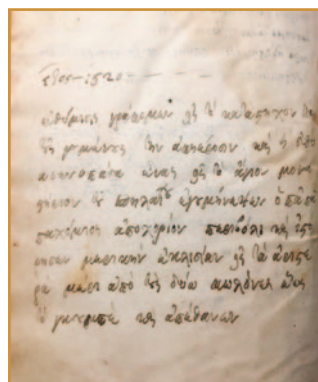

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

Ἡ παλαιότερη ἐργασία εἶχα παρουσιάσει τὴν ἱστορία τῆς μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Σπηλαίου καὶ εἶχα διατυπώσει τὴν ὑπόθεση ὅτι αὐτὴ δὲν ἰδρύθηκε τὸ 1633, ὅπως ἀναγράφεται στὴ σωζόμενη κτιτορική ἐπιγραφή τοῦ καθολικοῦ της, ἀλλὰ κατὰ προηγούμενο αἰώνα. Τὴν ὑπόθεση στηρίζω στὴν διαφύλαξη σ' αὐτὴν χειρογράφων, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τῆς βυζαντινῆς λεγόμενης περιόδου, ἀλλὰ καὶ λειψάνων τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου (4ος αἰών). Στὰ στοιχεῖα αὐτὰ πρόσθετα καὶ ἐνθύμηση μέ χρονολογία 1626, ἡ ὁποία μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξὴ μοναστικῆς ἀδελφότητος στὸ Σπήλαιο ἐνωρίτερα.

Μεταξύ των διασωθέντων χειρογράφων τῆς διαλυθείσης μονῆς (1930), σύμφωνα μέ τόν Λίνο Πολίτη ὑπάρχει καὶ κατάστιχο (παρησία) τῆς μονῆς Σπηλαίου τοῦ 18ου αἰώνα. Φέρει τόν ἀριθμό 49 στόν κατάλογο πού δημοσίευσε ἡ κόρη του Μαρία (2012). Ἀνέγραψε ὁ ἐρευνητής στόν κατάλόγο του ὅτι στὰ πρῶτα φύλλα τοῦ καταστίχου 1-40 εἶναι γραμμένο λειτουργικό κείμενο σέ σλαβική γλώσσα, τό ὁποῖο μέ ἐπιφύλαξη, καθὼς θέτει ἐρωτηματικό, τοποθετεῖ στόν 16ο αἰώνα. Τόν κώδικα εἶχε τὴν καλοσύνη νά μου ἐμπιστευθεῖ νά φωτογραφήσω κατὰ προσκύνημά μου στή μονή τῆς Ζάμπορντας ὁ ἡγούμενος τῆς ἀδελφότητος γέροντας Σεραφεῖμ. Παραθέτω φωτογραφία τῆς πρώτης σελίδας τοῦ καταστίχου μέ τό λειτουργικό κείμενο σέ σλαβική γλώσσα.

Θέτω τό ἐρώτημα: Μήπως τό κατάστιχο εἶναι παλαιότερο καὶ συγκεκριμένα τοῦ 14ου αἰώνα; Κατά τόν αἰώνα αὐτό μέ τή στηρίξη τῶν Σέρβων ἡγεμόνων, οἱ ὁποῖοι ἐξουσίαζαν τίς περιοχές τοῦ δυτικομακεδονικοῦ, τοῦ δυτικοκοθεσσαλικοῦ καὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ χώρων, ἐνισχύθηκε τό σπουδαῖο μοναστικό κέντρο τῶν Μετεώρων καὶ ἰδρύθηκε ἡ μονή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Μπουνάσιας (1348). Ἐξέταση τοῦ χειρογράφου ἀπό σλαβολόγο θά ἐπιβεβαιώσει ἢ θά ἀπορρίψει τὴν ὑπόθεση.

Ἄλλο σημαντικό στοιχείο πού παραθέτει ὁ Πολίτης γιά τό κατάστιχο εἶναι ὅτι σ' αὐτό καταχωρίζονται πέρα ἀπό τά ὀνόματα τῶν χωριῶν καί τά ἄλλα τῶν κατοίκων αὐτῶν ἀφιερῶτων στή μονή καί στοιχεῖα γιά τούς ἡγουμένους τῆς μονῆς καί τό ἔργο τους κατά τό διάστημα 1620-1770. Παραθέτουμε φωτογραφία μέ τά γραφέντα γιά τόν πρῶτο ἡγούμενο (1620).

Μεταγράφω το κείμενο:

«ετος 1620 ----

ἐνθύμισις γράφομεν εις το κατάστηχον διά τους ἡγουμένους την ἀφῆροσιν και (δυνανάγνωστη λέξη) εἶναι εις το ἄγιον μοναστήριον του πηλαίου ἐγουμένεψεν ὁ πάπᾶ παχόμιος ἀπό χορίον περιβολι και ἱστόρησεν μερικὴν ἐκκλισίαν εις τὰ ἀριστερά μέρη ἀπό τις δύο κωλόνες ἕως το γκουμπέ και ἀπέθανεν».

Πρῶτος λοιπόν ἡγούμενος τῆς ἐπανασταθείσης μονῆς διετέλεσε ὁ Παχῶμιος ἀπό τό Περιβόλι, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀναφέρεται στή συνέχεια, ἐκοιμήθη τό 1630, δηλαδή πρὶν ἀπό τόν ἐγκαινισμὸ τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς. Ἦδη ὅμως εἶχε ἀρχίσει ἡ ἀγιαγράφηση τοῦ ἀριστεροῦ κλείτους σ' αὐτό μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ τρούλου (κουμπέ). Ἐπιβεβαιώνεται ἀκόμη αὐτό πού ἀνέγραψε ὁ ἀρχαιολόγος Κοτζιάς ὅτι ὁ οἰκισμὸς ἔφερα ἀρχικά τὴν ὀνομασία Πήλαιον ἢ Πύλαιον.

Πότε οἱ κάτοικοι ἀποφάσισαν νά ἐγκαταλείψουν τοὺς μικροὺς οἰκισμοὺς, γιά νά ἐπανέλθουν στήν πατρογονική τους ἐστία; Ἀσφαλῶς μετὰ τό 1579, ἀφοῦ τό Σπήλαιον δέν ἀναγράφεται στό ὀθωμανικό φορολογικό κατάστιχο τοῦ ἔτους ἐκεῖ-

νου. Ἡ μετακίνηση συνέβη περὶ τό τέλος τοῦ 16ου αἰῶνα. Μεταξὺ τῶν πρῶτων μελημάτων τους ἦταν καί ἡ ἀνασύσταση τῆς μονῆς, ὅπως μαρτυρεῖται ἀπό τὴν κτιτορικὴ ἐπιγραφή, στήν ὁποία μνημονεύεται μεταξὺ τῶν κτιτόρων καί ὁ ἱερέας (ὄχι ἱερομόναχος) Δημήτριος, ἐφημέριος προφανῶς τῆς ἐνορίας τοῦ Σπηλαίου. Καί ἡ ἀνέγερση τοῦ καθολικοῦ εἶχε ὀλοκληρωθεῖ πρὸ τοῦ 1630, ὥστε εἶχε ἤδη ἀρχίσει ἡ ἀγιογράφηση αὐτοῦ.

Ἀνακεφαλαιώνοντας καταλήγω στό συμπέρασμα: Ἡ μονή θεωρῶ ὅτι ἰδρύθηκε κατά τὴν ὕστερη βυζαντινὴ περίοδο (14ος αἰών) μέ τὴ στήριξη Σέρβων ἡγεμόνων. Καθὼς βρισκόταν σέ ἐξόχως ὄχυρό οἰκισμὸ, οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποῖου, καθὼς καί ἄλλων ὀρεινῶν οἰκισμῶν τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν, ἀντέταξαν ἄμυνα κατά τῶν Τούρκων εἰσβολῶν, αὐτὴ, ὅπως καί ὁ οἰκισμὸς τοῦ Σπηλαίου καταστράφηκαν κατά τὴν κατάκτηση. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ὄχυροὶ οἰκισμοὶ Σπήλαιου καί Κάστρο δέν ἀναγράφονται στὰ ὀθωμανικά φορολογικά κατάστιχα τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τῶν ἐτῶν 1564 καί 1579. Ἀναγράφονται ὅμως οἱ μικροὶ οἰκισμοὶ Λιάτιστα καί Κερασιά τῆς κτηματικῆς περιοχῆς τοῦ Σπηλαίου, ἀπὸ τὴ συνένωση τῶν ὁποίων καί ἄλλων μὴ ἀναγεγραμμένων προῆλθε ὁ νέος οἰκισμὸς τοῦ Σπηλαίου. Περὶ τά τέλη τοῦ 16ου αἰῶνα οἱ κάτοικοι ἀποφάσισαν νά ἐγκαταλείψουν τοὺς πρόχειρους αὐτοὺς οἰκισμοὺς καί νά ἐπανέλθουν στήν πατρογονική τους ἐστία. Ἀπὸ τά πρῶτα μελήματά τους ἦταν ἡ ἐπιδόση τῆς μονῆς. Ἦδη τό 1620 εἶχε συσταθεῖ μοναστικὴ ἀδελφότητα.

Ἀπόστολος Παπαδημητρίου

Ἡ ἐφαρμογή τῆς ρήσης τοῦ Κυρίου:
**«ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς
ἑαυτόν»** στήν ἱεραποστολική
δραστηριότητα τῆς **Γερόντισσας
Γαβριηλίας Παπαγιάννη.**

Ἡ ἱεραποστολική δραστηριότητα τῆς Γερόντισσας Γαβριηλίας εἶχε ὡς κύριο γνώρισμά της τήν ἀγάπην, τήν ἐν Χριστῷ ἀγάπην, ἡ ὁποία δέν γνωρίζει διακρίσεις φυλετικές, γλωσσικές καί πολιτιστικές, τή θυσία καί τήν ταπείνωσιν. Ὅλες οἱ ἐνέργειές της ἐμπνέονταν ἀπό τήν οἰκουμενική ἀντίληψιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τῆς ἔδινε τήν δυνατότητα νά στέκεται μέ σεβασμό στήν ἑτερότητα τῶν ἰθαγενῶν πληθυσμῶν πρὸς τοὺς ὁποίους συμπεριφερόταν χωρίς προκαταλήψεις καί διακρίσεις¹. Διατύπωνε σχετικά περὶ τῆς μὴ διακρίσεως στήν ἐφαρμογή τῆς ἀρετῆς τῆς ἀγάπης πῶς: «Ὅταν ἀγαπᾶς τόν ἕναν καί δέν ἀγαπᾶς τόν ἄλλον, θά πειῖ ὅτι δέν ἀγαπᾶς κανέναν. Ὁ Θεός μᾶς ἔδωσε τήν ἀγάπην, τήν καρδιά, τά μάτια, ὅλα τά δῶρα του, γι' αὐτόν τόν σκοπό. Πρῶτα γιά νά τόν ἀγαποῦμε μέ ὅλην τή δύναμιν τῆς ψυχῆς μας καί τοῦ εἶναι μας ὀλόκληρου, ὅπως μᾶς τό λέει ἡ πρώτη ἐντολή, καί δεύτερον γιά νά μὴ ξεχωρίσουμε ποτέ τόν ἑαυτό μας ἀπό τοὺς ἄλλους. Τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν σου λέει»².

ΑΧΙΛΛΕΑ Β. ΠΑΠΑΤΟΛΙΟΥ
Δρ. Θεολογίας

εἶναι ἡ ἀγάπην.
Πάουμε νά ἀγαποῦμε, παύουμε

Ἐπιπλέον, πίστευε ὅτι, ὅταν ἡ ἀγάπην κλείνεται στόν ἑαυτό της καί δέν προσφέρεται πρὸς ἄλλους, χάνει τήν ὀξυγόνωσή της καί μαραζώνει. Εἶχε κατανοήσει πλήρως πῶς ὁ ἄνθρωπος, ὡς δημιούργημα «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν»³ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, καλεῖται νά τελειωθεῖ στήν ἀγάπην μέ πρότυπο τῆς Θεῆς ἀγάπης⁴. Τόνιζε χαρακτηριστικά: «Ὁ Θεός, ὅταν μᾶς ἔπλασε, μᾶς φύσησε καί τήν πνοή του. Ἡ πνοή αὐτῆ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγάπην. Πάουμε νά ἀγαποῦμε, παύουμε, πούουμε, πούουμε νά ζοῦμε. Χωρίς Πνοή, δέν μποροῦμε»⁵.

Ἀκόμη, θεωροῦσε ὅτι ἡ χριστιανική μαρτυρία δέν ταυτίζεται μέ τήν ἐξουσία καί τήν ἰδεολογική ἐπιβολή⁶, ἀλλά ὀφείλει νά λειτουργεῖ μέσα στήν ἱστορία ὡς φανέρωση ἑνός νέου καινοῦρου κόσμου⁷, ἑνός κόσμου διακονίας, ἀγάπης, δικαιοσύνης⁸, καί ἐλευθερίας⁹. Φρονοῦσε ὅτι ὁ κάθε χριστιανός ξεχωριστά ὀφείλει νά ἀναζητήσει καί νά διακονήσῃ τόν συνάνθρωπό του ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, μακριά ἀπό ἀποικιοκρατικές

καί ἐξουσιαστικές νοσοτροπίες¹⁰, πού ταλαιπώρησαν γιά αἰῶνες τούς λαούς τῆς Ἀφρική, τῆς Ἀσίας καί τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς¹¹. Ἔλεγε χαρακτηριστικά πῶς ἡ Ἀφρική, ὅπως καί οἱ ἄλλες Ἠπειροὶ πού λεπλατῆθηκαν ἀπὸ τούς Δυτικούς Μισσιονάριους, ἔχουν τόν μεγαλύτερο πλοῦτο «τόν ξυπόλυτο καί πεινασμένο Χριστό πού ἄφησαν πίσω τους οἱ Κουρσάροι φεύγοντας, γιατί δεν μπόρεσαν νά Τόν διακρίνουν τά θολωμένα τους μάτια, οὔτε νά Τόν ἀγαπήσουν οἱ ἀλλοτριωμένες κουρσάρικες καρδιές τους»¹².

Συμπερασματικά, ἡ σύγχρονη ἱεραπόστολος τῆς Ἐκκλησίας μας, Γερόντισσα Γαβριλίτσα Παπαγιάννη, ἔκανε πράξη στήν ζωή της τόν λόγο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη περὶ τῆς ἀγάπης: «ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν»¹³, βίωσε καί μοιράστηκε τά προβλήματα τῶν ἰθαγενῶν, ἔκανε τόν πόνο τούς δικό της πόνο, στήριξε, παρηγόρησε, διακόνησε, μετέδωσε τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως στά πέρατα τῆς οἰκουμένης, τόν τρόπο ἐκεῖνο ζωῆς πού σώζει ἀπὸ τὴν φθορά, τὴν ἀλλοτρίωση καί τόν θάνατο¹⁴.

1. Β. Γιούλτσας, Ἡ ἄλλη ἄθῆση τοῦ κοινωνικοῦ, ἐκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 281.
2. Γερόντισσα Γαβριλίτσα, Ἡ ἀσκητικὴ τῆς ἀγάπης, ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος, Ἀθήνα 1997, σ. 163.
3. Γεν. 1,26.
4. Γ. Μαντζαρίδης, Κοινωνιολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 194.
5. Γερόντισσα Γαβριλίτσα, Ἡ ἀσκητικὴ τῆς ἀγάπης, ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος, Ἀθήνα 1997, σ. 163. Ἡ ἄξια καί ἡ σπουδαιότητα τῆς ἀγάπης ἀναδεικνύεται περὶτρανα καί ἀπὸ τα λόγια τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου στήν Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολή: «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ κῦμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί. Καὶ ἐὰν ψωμίσι πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθῆσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι». Α΄ Κορ. 13,1.
6. Κ. Κωτισιόπουλος, Θρησκεία καί πολιτικὴ, ἐξ ἐπόψεως κοινωνιολογίας τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐκδόσεις Μυθδονία, Θεσσαλονίκη 2015, σ. 9.
7. Χ. Βάντσος, Ἱεραποστολική, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 31.
8. Χ. Τσιρώνης, «Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν ὡς μάθημα συμφιλίωσης καί καταλλαγῆς», Τά Θρησκευτικὰ ὡς Μάθημα Ταυτότητας καί Πολιτισμοῦ, Ἀθήνα 2005, σ. 76.
9. Ηλ. Βουλγαράκης, Ἱεραποστολή κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ κείμενα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1917, Θρησκευολογικὰ καὶ ἱεραποστολικὰ μελέτη 3, ἐκδόσεις Πορευθέντες, Ἐν Ἀθήναις 1971, σσ. 90-91.
10. Μ. Μπέγζος, Θεοκρατία ἢ Δημοκρατία. Μελέτες κοινωνιολογίας τῆς θρησκείας, ἐκδόσεις Γρηγόρη, Ἀθήνα 2005, σ. 144.
11. Ἀν. Γιαννουλάτος, Ἱεραποστολή στὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ. Θεολογικὲς μελέτες καὶ ὁμιλίαι, ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 2007, σ. 61.
12. Γερόντισσα Γαβριλίτσα, Ἡ ἀσκητικὴ τῆς ἀγάπης, ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος, Ἀθήνα 1997, σ. 114.
13. Α΄ Ἰωάν. 3,14.
14. Ἀν. Γιαννουλάτος, Ἐγρήγορη, Χρέος τῶν Ὀρθοδόξων, ἐκδόσεις Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2017, σ. 9.

Σχολή
Βυζαντινής Μουσικής
& Παραδοσιακού Τραγουδιού

Σχολή
Βυζαντινής Αγιογραφίας

Σχολή
Γονέων & Νέων Ζευγαριών

Χορωδίες
Ελληνικής Μουσικής

Ομάδα Σκάκι

Ομάδα Ρομποτικής

Φιλοξενία
των "Ανώνυμων Αθλοοδηγών"

Συνεργασία με "Ορίζοντες"

imgre.gr

ΠΑΡΗΓΩΓΗ
ΤΕΛΟΣ
Τοx Πορτογαλίας
Αρτέμιδος, Αθήνας
01

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
511 00 ΤΡΕΒΕΝΑ ΗΕΛΛΑΣ

Καυθικός 102519